

<https://doi.org/10.23939/shv2023.02.041>

ПЕРЕДМОВА ДО УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ СТАТТІ ІСАЇ БЕРЛІНА “МЕТА ФІЛОСОФІЇ”

Дмитро Сепетий

Запорізький державний медико-фармацевтичний університет

ORCID: 0000-0003-2110-3044

sepety@yahoo.com

(Отримано: 05.08.2023. Прийнято: 01.09.2023)

© Сепетий Д., 2023

Йдеться про життя Ісаї Берліна, його зацікавлення, а також про статтю “Мета філософії”, яка вперше перекладена українською мовою. Метафілософські роздуми Ісаї Берліна про філософію є важливими для розуміння того, яке місце займає філософія у системі наук, які завдання може вирішувати філософія. Пояснюється цінність філософії для суспільства та людини.

Ключові слова: Ісаї Берлін, філософія, наука, цінність, критичне мислення.

FOREWORD TO THE UKRAINIAN TRANSLATION OF ISAIAH BERLIN'S ARTICLE “THE PURPOSE OF PHILOSOPHY”

Dmytro Sepetyi

Zaporizhzhia State Medical and Pharmaceutical University

ORCID: 0000-0003-2110-3044

sepety@yahoo.com

(Received: 05.08.2023. Accepted: 01.09.2023)

The foreword focuses on the life of Isaiah Berlin, his interests, as well as the article “The Purpose of Philosophy”, which is translated into Ukrainian for the first time. Isaiah Berlin's metaphilosophical reflections on philosophy are important for understanding what is the place of philosophy in the system of sciences, what tasks philosophy can solve. This article also explains the value of philosophy for society and man.

Key words: Isaiah Berlin, philosophy, science, value, critical thinking.

Дискусія про значення та призначення філософії, її місце в системі наук та гуманітаристики, яка триває в українській філософській спільноті, стимулює звертання до міркувань на ці теми визначних світових філософів і зумовлює важливість доступності відповідних праць українською мовою. До таких праць, що заслуговують уваги та перекладу, належить стаття відомого британського філософа ХХ століття Ісаї Берліна “Мета філософії”.

Ісаї Берлін народився у 1909 році у Ризі, яка тоді належала до Російської імперії; незабаром його

родина переселилася до Петрограду, а звідти через більшовицьку революцію емігрувала спочатку до Латвії, а потім, у 1921 р., до Великобританії. Здобувши в коледжі Corpus Christi Оксфордського університету гуманітарну освіту з класичних мов, давньої історії, філософії, політики та економіки, Берлін з 1932 р. викладав філософію, соціальну й політичну теорію в коледжах Оксфордського університету. Під час Другої Світової війни працював у дипломатичній службі Великобританії. Після війни повернувся до науково-викладацької праці в Оксфордському університеті. Був професором соціальної й політичної

теорії, президентом-засновником Вольфсон-коледжу. З 1974 і до 1978 р. був президентом Британської академії наук. У 1979 році отримав Єрусалимську премію за захист громадянських свобод [Berlin 1962/2013]. Як філософ, Берлін з 1930-х років був активно долучений до формування й розвитку Оксфордської філософської школи – школи повсякденної мови в аналітичній традиції. Проте відомим він став не як академічний філософ цієї школи, а як політичний філософ-есеїст, що писав для широкого кола читачів, досліджуючи й переосмислюючи історію політичної думки в контексті драматичних історичних подій ХХ століття. У центрі його політичної філософії перебувала тема особистої свободи; кілька есеїв Берліна на цю тему були опубліковані українською мовою видавництвом “Основи” у 1994 році у збірці “Чотири есе про свободу” [Berlin 1994]; інші ще чекають на україномовного перекладача та читача.

Іншою ключовою темою роздумів Берліна був плюралізм цінностей і способів розуміння людського життя, неминучість їх конфліктів і потреба політики збалансування й компромісів, що не може досягти статичного ідеалу загальної гармонії, але може зладжувати конфлікти на основі взаємного визнання й поваги до людської гідності [Cherniss 2022]. У статті “Мета філософії”, Берлін пропонує своє бачення мети, призначення, предмету філософії. Це бачення має методологічний та змістовний аспекти. З методологічного боку, філософія ідентифікується з питаннями, які не вирішуються ані методами емпіричних наук, на основі спостережень та експериментів, ані методами формальних наук (логіки й математики). За Берліном, філософські питання – це такі питання, які не потрапляють до емпіричного та формального “кошиків”. Зі змістовного боку, філософія ототожнюється насамперед із мисленням мета-рівня – із дослідженням різних способів мислення, найзагальніших концептуально-

категорійних структур та схем, в яких ми упорядковуємо досвідний матеріал, і на основі яких ми розуміємо й оцінюємо світ і наше життя, що слугують нам ніби “мисленнєвими окулярами”.

Як слушно відзначає Берлін, фундатором такого розуміння сутності філософії був Імануель Кант. Проте Кант досліджував форми/категорії, які він вважав універсальними та незмінними. Натомість, Берліна, як політичного філософа, цікавили більш плинні категорії чи схеми мислення, які різняться між різними культурами та історичними епохами. Проте завдання філософії він вбачав не в суто історичному чи антропологічному дослідженні, безсторонньому описі різних форм мислення. Історико-філософське дослідження має доповнюватися (і доповнюється в працях самого Берліна) критичним аналізом, що дозволяє перебудовувати й вдосконалювати *наші* понятійні схеми й способи мислення, робити їх більш адекватними для розуміння світу й суспільного життя і для спрямування нашої практичної діяльності. Зрештою, як резюмує Берлін, “мета філософії завжди та сама – допомогти людям зрозуміти себе і таким чином діяти при світлі, а не наважання, у темряві” [Berlin 1962/2013: 42].

БІБЛІОГРАФІЯ/REFERENCES

- Berlin, I. (1994). *The Four Essays on Freedom*. [In Ukrainian]. Kyiv: Osnovy.
- Berlin I. (1962/2013). The Purpose of Philosophy. In I. Berlin. *The Power of Ideas*. Ed. by H. Hardy. 2nd edition (pp. 29–42). Princeton University Press. Retrieved from: <https://doi.org/10.1515/9781400848843-005>.
- Berlin, I. (1988/1990). The Pursuit of the Ideal. In I. Berlin, *The Crooked Timber of Humanity* (pp. 1–19). Ed. by H. Hardy. John Murray.
- Cherniss, J. (2022). Isaiah Berlin. *Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Retrieved from: <https://plato.stanford.edu/entries/berlin/>.